

ON THE ROAD

as we are traveling

BELEIDSPLAN 2017-2020
STICHTING NOORDERZON GRONINGEN

'Dance first. Think later. It's the natural order.'

Samuel Beckett (1906-1989)

'If you want to make God laugh, tell him about your plans.'

Woody Allen (1935)

NOORDERZON

PERFORMING ARTS FESTIVAL GRONINGEN

INHOUDSOPGAVE

1. **Wie of wat is Noorderzon?** | pag. 2
2. **Noorderzons artistieke uitgangspunten, signatuur en activiteiten** | pag. 3
3. **Bijdrage aan ontwikkeling van podiumkunsten** | pag. 12
4. **Plaats in het veld** | pag. 13
5. **Ondernemerschap**
 - A. Bedrijfsvoering & financiering | pag. 14
 - B. Publieksbenadering | pag. 16
6. **Spreiding en omgeving** | pag. 19
7. **(Co)productie bijdrage** | pag. 20
8. **Korte toelichting op begroting** | pag. 23

Voornemens, ambities en beloftes voor 2017-2020 door Stichting Noorderzon Groningen,
organisator Noorderzon Performing Arts Festival Groningen

VOORGENOMEN FESTIVALDATA 2017-2020:

- ▶ donderdag 17 tot en met zondag 27 augustus 2017 – 27e editie
- ▶ donderdag 16 tot en met zondag 26 augustus 2018 – 28e editie
- ▶ donderdag 15 tot en met zondag 25 augustus 2019 – 29e editie
- ▶ donderdag 20 tot en met zondag 30 augustus 2020 – 30e editie

NOORDERZON
PERFORMING ARTS FESTIVAL GRONINGEN

"Toptheater op Noorderzon... In veel gevallen zijn regisseurs en spelers een tijdlang in de stad aan het werk. Dat heeft een gunstig effect op het artistieke klimaat. Het bindt zowel de makers aan de stad als de stad aan de gastgezelschappen. Van de Nederlandse zomerfestivals toont Noorderzon belangrijke internationale avant-garde."

– Kester Freriks in NRC Handelsblad (augustus 2014)

"Zo zorgeloos en zonnig als het volgestroomde Noorderplantsoen donderdag tijdens de openingsavond oogt, met ijsjes en grasvelden vol vertier, zo verontrustend en confronterend zijn de statements die je binnen hoort, in tenten, theaters en kerken."

– Annette Embrechts in De Volkskrant (augustus 2015)

"Parels van het Noorden... Het theaterfestival Noorderzon in Groningen kent een veelzijdig en verrassend aanbod. Naast de grote voorstellingen zijn er voor de liefhebbers ook bescheiden parels te ontdekken. [...] Noorderzon in het Noorderplantsoen is een bonte maar strak georganiseerde verzameling van kunstinitiatieven, waar je ook gewoon een biertje kunt drinken of over de paden kunt flaneren."

– Sara van der Kooi in Trouw (augustus 2014)

1. WIE OF WAT IS NOORDERZON?

ON THE ROAD – AS WE ARE TRAVELING

Noorderzon is on the road. Zo voelde het, de afgelopen jaren. Overigens hebben we natuurlijk zelf besloten op reis te gaan; wij vinden het een bittere noodzaak om buiten kaders te denken en uit comfort-zones te stappen. Anders dan wij misschien een paar jaar geleden dachten over onze dagelijkse, festivalwerkelijkheid, is het niet zozeer dat wij alleen voortdurend menen te moeten vibreren; de wereld om ons heen is – nog meer dan voorheen? – continu in beweging. Autonome, grote bewegingen en vraagstukken lijken onze wereld vele malen directer te bepalen dan voorheen – van datamining tot vluchtelingenvraagstuk.

We menen dat meer dan ooit de snel veranderende context op alle niveaus een bruisende en zeer dynamische omgeving voor ons dirigeert... en ons daarmee nog meer stuurt en 'dwingt' in scherpe, artistieke keuzes. Actualiteit vraagt om een actueel antwoord, willen we maar zeggen, en Noorderzon wil door zijn keuzes zijn bijdrage leveren aan het slijpen van de geest in complexe tijden. We kijken niet terug op een periode waarin het leven en keuzes makkelijker waren – geenszins willen we bijna zeggen – maar we menen te zien dat de noodzaak tot een eigen signatuur, een heldere positie en bijna persoonlijke rol als festival nog urgenter is dan voorheen.

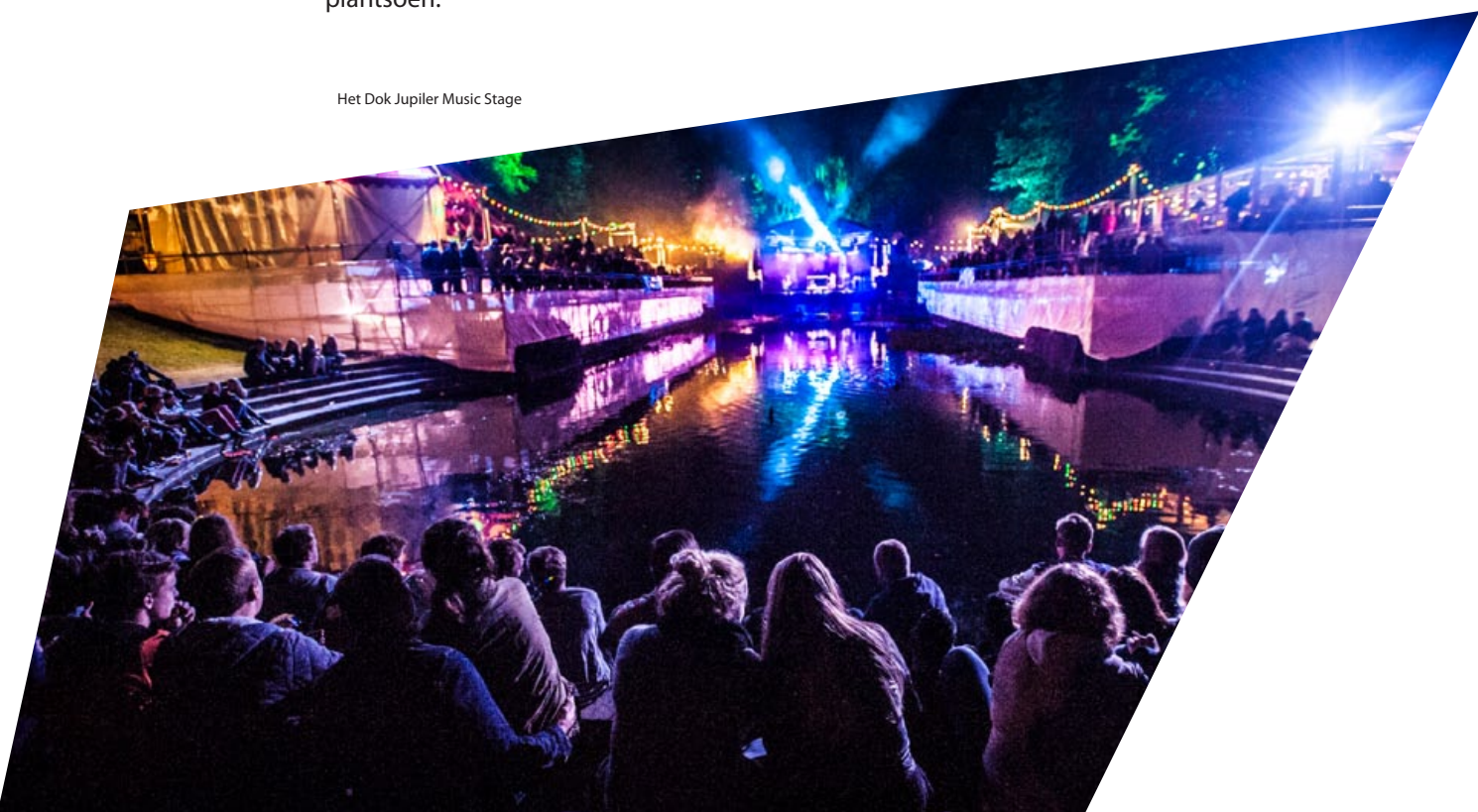
korte reflectie, omnivoren en belevenis?

Reflecterende op de periode 2013-2016 constateren we dat we onszelf nog middenin een toen beschreven ontwikkeling, zien. Dat wat we 2 à 3 jaar geleden opschreven betreft nog steeds de bouwstenen voor ons bestaansrecht. Festivals zijn omnivoren in hun verschijningsvorm en bewegingen: de tijd om je met je eigen 'eiland' bezig te houden is definitief voorbij. De kwaliteitsverwachtingen voor alle aspecten van een festival, zijn hooggespannen. En terecht! *Cutting edge* programmering plompverloren aanbieden – als een zeepbel – is niet meer hoe publiek zich wil verhouden. Heet dat een beleving? Een ervaring? We weten het niet. We weten wel dat de manier waarop festivals zich manifesteren meer dan ooit een aangewezen vorm is om die dialoog met publiek en maker, tot stand te brengen.

wat is noorderzon?

Noorderzon Performing Arts Festival Groningen is de ietwat curieuze combinatie van een internationaal kunstenfestival op het scherpst van de snede met spannende hedendaagse podiumkunsten uit alle delen van de wereld... én een groots zomerfeest in een vrij toegankelijk plantsoen.

Het Dok Jupiler Music Stage

onze missie voor 2017-2020 luidt als volgt:

- ▶ Noorderzon is een interdisciplinair, trendsetkend en trendvolgend podiumkunstenfestival.
- ▶ Noorderzon is makelaar in ontmoetingen door het aanbod van uitdagende en relevante programmering. Daarin beschouwt Noorderzon de wereld als zijn achtertuin en het festival als aangewezen platform voor spiegeling en dialoog.
- ▶ In de gecondenseerde periode van het festival toont Noorderzon zijn genuanceerde, persoonlijke visie op de wereld om je heen en levert een waardevolle bijdrage aan het prikkelen van je nieuwsgierigheid.
- ▶ Door zowel het uitdagende internationale programma als het publiek een centrale rol te geven, slaat Noorderzon een brug tussen artistieke actualiteit en brede toegankelijkheid.

We zien onze missie aangescherpt ten opzichte van eerdere jaren, maar de fundamenteën blijven gelijk. Voortkomend uit deze missie en het punt waarop we zijn aangekomen op onze roadtrip, staat een aantal aspecten de aankomende jaren voor ons centraal op de agenda:

- ▶ Wij willen alle aspecten van ons festival (nog meer) volgens deze missie vormgeven van horeca-aanbod tot marketing.
- ▶ Het scouten en (co)produceren van nieuw en uitdagend werk verdient blijvende aandacht en verdere verdieping.
- ▶ Noorderzon kan en wil zijn festivalplatform nog meer inzetten voor duiding.

2. NOORDERZONS ARTISTIEKE UITGANGSPUNTEN, SIGNATUUR EN ACTIVITEITEN

TERUGBLIK, EEN MIDDELPUNT?

In 2015 bestond ons festival 25 jaar. Dit jubileumjaar kreeg nog extra glans door de maar liefst drie prijzen die Noorderzon in ontvangst mocht nemen voor onze unieke combinatie van een internationaal kunstenfestival en een groot sociaal zomerfeest. In juni ontvingen we de provinciale, tweejaarlijkse Wessel Gansfort prijs (ook wel Groninger Cultuurprijs), op onze openingsavond verraste onze burgemeester ons namens het college van B&W met de Erepennin van de stad en tenslotte ontvingen wij in september in Parijs de Europese EFFE-Award voor *trendsetting & innovative festivals* (12 festivals werden uit bijna 700 festivals verkozen voor deze eer). Trots als pauwen waren en zijn we. We ervaren dit ook als een bewijs dat we op de goede weg zijn, dat de koers die we hebben uitgezet niet onopgemerkt is gebleven en – beter nog! – gewaardeerd wordt.

In de terugblik in ons vorige beleidsplan voor de periode 2013 - 2016 schreven we al dat het soms eclatante succes van Noorderzon vandaag de dag, niet vanzelf en al helemaal niet snel, is gekomen. Dat men dit van buitenaf wel zo ervaart, is helemaal niet erg – hoe je ergens bent gekomen en hoe lang je daar over hebt gedaan, is niet altijd belangrijk voor externen. Voor onszelf is dit echter wel belangrijk: sinds onze (Mark Yeoman en Femke Eerlands) start middenin cultuurnotaperiode 2001-2004, met een ietwat uitgeblust en klein festival met een diffuus profiel, hebben we onszelf iedere cultuurnotaperiode langs onze artistieke lijn opgewerkt tot waar we nu zijn. We hebben het van boven, van onderen, van rechts, van links bekeken. Die artistieke lijn – oog voor het hedendaagse op het scherpst van de snede, met respect voor je lokale worteling en de wereld om je heen – leek destijds een hele logische en ontstond natuurlijk; als reflectie op de wereld om ons heen en het soort mensen wat het festival maakt en bezoekt.

Inmiddels zijn we – al klimmende, fouten makende, onderzoekende – aangekomen op het punt in onze ontwikkeling, waarop we ook wat artistieke claims kunnen formuleren. Waarop de lijn ook niet alleen logisch voelt, maar ook logisch is. We zien onszelf nu in balans, middenin een complexe maar interessante (kunst) wereld. Noorderzon staat in het middelpunt van zijn eigen ontwikkeling en voelt met zijn 25 jaar nog steeds 'nieuw'.

visie op verhalen

De kernactiviteiten van Noorderzon zijn onverkort het scouten, initiëren, (co-)produceren en presenteren van actueel en interdisciplinair theater van overal ter wereld aan een groot en nieuwsgierig publiek. Dit in veelal innige samenwerking met partners van uiteenlopende pluimage. Ons platform is groot en uiterst toegankelijk. Het prachtige idyllische Noorderplantsoen vol tenten, containers, bars, restaurants en beeldende kunst vormt het hart van het festival, aangevuld met tussen de tien en vijftien Downtown-locaties in de binnenstad; van schouwburg tot watertoren.

Alle elementen van ons festival worden met zorg samengesteld. Deze elementen samen, vormen een verhaal waar je je als bezoeker zowel actief als relatief passief, toe kan verhouden. We willen niet dwingen, maar scheppen wel alle voorwaarden om iedere bezoeker, bewust of onbewust, een Noorderzon-ervaring te laten opdoen.

Maar wat is het nu precies wat we doen en waarom komt daar een groot en loyaal publiek op af? We programmeren soms ongemakkelijke, intellectuele, ontroerende maar bovenal: interdisciplinaire voorstellingen van in Nederland onbekende makers. En die vinden gretig aftrek bij het Noorderzon-publiek. We blijven nog steeds bij onze overtuiging dat het type voorstellingen wat wij programmeren vaak een directe afspiegeling van en reflectie op de wereld op dat moment, laat zien. En dat mensen – misschien wel meer dan ooit? – geïnteresseerd zijn in de wereld om zich heen.

We hebben zelf in deze eeuw van ongebreidelde informatievoorziening en -toegang, behoefte aan duiding, aan kaders en aan (non-)lineaire verhaallijnen. We hebben het gevoel dat verhalen onze wereld als spinrag met elkaar verbinden en wij daar een bescheiden, eigen serie verhalen aan toevoegen. Daarin zijn we niet alleen een verhalenverzamelaar, maar ook zeker een verhalenverteller. Dat doen we natuurlijk niet alleen: onze vernieuwende gezelschappen, ons avontuurlijke publiek spelen daarin een cruciale rol.

Noorderzon 2015 | De Uitvalgte - de uitverkorenen (Nesodden, Noorwegen)

En wat is er nu fijner dan onderdeel uit te maken van een tijdelijke gemeenschap, die gezamenlijk probeert door een actuele *window on the world* duiding te geven? We geven daarin in ons programma geen pasklare antwoorden, maar presenteren dubbelzinnigheid, die op diverse niveaus kan helpen bij het formuleren van een antwoord. Verhalen van overal ter wereld verteld in Groningen aan een publiek dat kán en wil interpreteren.

luiken open

Daarin zien wij internationalisering niet als doel op zich en ook zeker niet als discipline. Het type theater wat wij presenteren beweegt zich al jarenlang net zo gemakkelijk over de wereld als YouTube video's. Dat daardoor je wereld met minimale inspanning zoveel groter dan je woonkamer kan worden, is wat wij heel graag laten zien. Daarin zien we het nut en soms de noodzaak, om je eigen luiken wat verder open te zetten. We zien ook geruststelling in ons *window on the world*: een mate van troost, maar ook zeker van begripsvorming en herkenning. En daarin schuilt bijna een zendelingsdrang: we willen zo graag laten zien dat de gehele wereld één grote gemeenschap is, waar een aantal universele thema's leidraad zijn.

5

Dat een Gronings publiek zich in grote getale kan verplaatsen in beklemmend Iraans theater van Amir Reza Koohestani. Dat er gelachen wordt om Argentijns theater van La Re-Sentida over politieke machtsverhoudingen. En een diepe gezamenlijke ontroering gevoeld wordt bij het Amerikaanse theater van 600 HIGHWAYMEN. Dat is, vinden wij, wat wij willen bieden. Onze taak is om dan op het juiste moment de tijdsgeest te pakken, onze voelsprietten in allerlei relevante netwerken te hebben en daarvan het beste te selecteren op internationaal gebied wat er op dat moment gemaakt is of nog gemaakt gaat worden.

Daarbij werken we grotendeels *pre-festivalmarket*, wat wil zeggen dat een groot deel van de voorstellingen en/of de makers op Noorderzon elders in Nederland of Europa nog niet te zien is geweest. Het hoofdprogramma zit vol (Nederlandse) premières en gloednieuwe voorstellingen. Daarmee neemt Noorderzon zonder meer risico's; een deel van het programma wordt ongezien geprogrammeerd omdat het werk nog gemaakt moet worden, niet zelden met Noorderzon als (co) producent. Deze risico's maken het festival spannend en onderscheidend.

gezamenlijk pre-festivalmarket presenteren in europa

We schreven voor 2013-2016 over ons kernprogramma : "het is theater in de breedste zin, theater dat soms een nieuwe beweging inluidt, dat iets teweeg brengt of exemplarisch is voor een beweging die gaande is". En dat klopt nog steeds. Wel zien we, door het werken in een mondiale context, dat de economische crisis ook zeker een crisis in de kunsten in werking heeft gezet. Sommige landen hebben aangekondigd juist nu – tegen de stroom in – te willen investeren in kunst en cultuur. Maar het overgrote deel van onze partners in een heel aantal landen ontbeelden en ontberen nog steeds middelen.

Noorderzon programmeert veelal het onafhankelijke aanbod en dat aanbod heeft het zwaar. We zien onszelf – willen we *pre-festivalmarket* blijven werken – steeds meer opschuiven richting de makers. Ofwel: we zijn steeds vaker direct betrokken bij de totstandkoming van ons internationale aanbod. Met soms domweg bescheiden middelen, treden we op als coproductent, als copresentator en als initiator. We proberen het verschil te maken met kleine budgetten, met kennis van netwerken en inzet van materieel.

Zo hebben we de afgelopen jaren geïnvesteerd in onze artistieke vriendschapsbanden met de festivals Zürcher Theaterspektakel (Zürich) en Internationales Sommerfestival (Hamburg), die beide ook plaatsvinden in augustus. We delen deels elkaars gelijkgestemde 'oog' en brengen met vereende krachten jaarlijks gezamenlijk circa vijf gezelschappen naar Europa. Niet zelden introduceren wij daarmee nieuwe makers van ver in dit deel van de wereld.

Daarnaast sluiten partners als Tanz Im August (Berlijn), Brut Wien (Wenen), Mladi Levi (Ljubljana) en La Bâtie (Genève) ook aan bij mede door Noorderzon gearrangeerde tours. Voor elke tour treedt een van de festivals op als penvoerder. Deze collectieve manier van samenwerking geeft ons meer financiële en artistieke armslag. Daarbij kunnen de gezelschappen en makers rekenen op relatief veel boekingen en publiek in een korte periode. Een efficiënt, duurzaam, informeel, goed werkend systeem voor artiest en festival.

maatwerk

Noorderzon (co)produceert ook nieuw internationaal werk onder meer in samenwerking met bovenstaande partners. Onze rol is daarbij steeds anders. Soms dragen we financieel bij aan de totstandkoming van de voorstelling, soms staan wij als festivals samen garant voor een bepaald aantal internationale speelbeurten en bijbehorende uitkoopsommen en soms is een artiest gedurende een periode in Groningen te gast om hier aan de voorstelling te werken, met als gevolg meestal een première of work-in-progress op Noorderzon. Hierbij staat voor Noorderzon en partners het maatwerk ten opzichte van de artiest centraal. Het private fonds Ammodo steunt Noorderzon in 2014 tot en met 2016 met het (co) produceren van spannend nieuw werk. Dit betrof in afgelopen jaren onder werk van: Fernando Rubio (Argentinië), Kid Koala (Canada), Amir Reza Koohestani (Iran) en Quarantine (GB).

6

coproduceren in Europese context

In Europees verband (co)produceren wij daarnaast – samen met vele toonaangevende partners – nieuw werk van Europese makers in het kader van de door de *European Culture Program* ondersteunde netwerken NXTSTP en Create to Connect.

Waar NXTSTP zich richt op het creëren van mogelijkheden voor de, letterlijk, volgende stap in de carrière van makers, richt Create to Connect zich op het verstevigen van de relatie tussen publiek, podium en maker. Daar worden speciale projecten of initiatieven voor ontwikkeld. Beide netwerken geven Noorderzon de mogelijkheid relevante ontwikkelingen te volgen en te ondersteunen. En op een schaal die bij ons past, niet alleen trendvolgend te zijn maar ook initiator van bepaalde artistieke bewegingen. Daarnaast – heel belangrijk – kunnen we in gezamenlijkheid de ontwikkeling van gezelschappen en makers ondersteunen daar waar de middelen in eigen, lokale structuren soms ontbreken. In respectievelijk 2017 en 2018 loopt de ondersteuning vanuit deze EU-netwerken af. Beide netwerken functioneren goed en zullen in 2016 en 2017 aan zelfevaluatie doen en besluiten of er nieuwe aanvragen worden ingediend bij de EU.

NXTSTP (2012 - 2017) bestaat uit: Kunstenfestivaldesarts (coördinator, Brussel) Alcantara Festival (Lissabon), Steirischer Herbst (Graz), Baltoscandal Festival (Rakvere), Dublin Theatre Festival (Dublin), Göteborg Dans & Theater Festival (Göteborg), Théâtre National de Bordeaux en Aquitaine (Bordeaux).

Voor artistiek directeur Mark Yeoman is het erg fijn en nuttig om niet alleen op regelmatige basis denkrichtingen uit te wisselen, maar ook om in een vroeg stadium met relatief bescheiden middelen te kunnen participeren in spannende projecten. Tijdens de afgelopen drie edities van Noorderzon hebben we daardoor onder andere werk van de volgende makers kunnen (co) produceren: Kornél Mundruczó (Hongarije), Ula Sickle (België), Lundahl & Seidl (Zweden), BERLIN (België) en Halory Goerger & Antoine Defoort (Frankrijk).

Create To Connect (2013 - 2018) bestaat uit: Bunker (coördinator, Ljubljana), Artsadmin (Londen), EGEAC/Teatro Maria Matos (Lissabon), AltArt (Cluj), Théâtre La Villette (Parijs) Santarcangelo del Teatri (Santarcangelo), Festival De Keuze (Rotterdam), Arts and Arts Institute (Praag), Walking Theory (Begrado).

In de afgelopen twee edities van Noorderzon hebben wij onder andere Roger Bernat (Spanje) gepresenteerd, 600 HIGHWAYMEN's (VS) grote project *The Record* geproduceerd (met 45 Groningers op het toneel) en een uitgebreide college- en lezingenreeks opgezet (NoorderZomerSchool).

collega-festivals

Een andere prettige ontwikkeling zien we in de banden die informeel zijn aangehaald met bijvoorbeeld SPRING (Utrecht) en Holland Festival (Amsterdam), festivals met een deels aansluitend artistiek profiel. Er is non-competitief overleg over bepaalde internationale makers waar we in geïnteresseerd zijn. We vinden het een fijne ontwikkeling dat dé internationale performing arts festivals van Nederland enkele programmatische lijnen delen. De afstanden voor theater zijn in Nederland nog relatief groot, dus door het jaar heen meerdere speelplekken mogelijk maken voor sommige spannende gezelschappen is alleen maar toe te juichen. Al is het maar om het Nederlandse publiek – dat weinig internationaal werk gewend is – gezamenlijk kennis te laten maken met internationale makers.

7

artistieke spanwijdte – grand theatre

In 2016 beginnen we deels aan een nieuw en avontuurlijk hoofdstuk: Mark Yeoman is naast artistiek directeur van Noorderzon, ook artistiek directeur van het Grand Theatre Groningen geworden. Mark was eerder ook programmeur bij Festival De Keuze Rotterdam; na aantreden van de nieuwe directie in 2014 eindigde deze connectie. De programmering voor het Grand Theatre onder Marks directe verantwoordelijkheid start vanaf 1 juli 2016. Noorderzon is hier erg over verheugd; we hebben het Grand Theatre node gemist en we hebben baat bij een sterke onafhankelijke, artistieke infrastructuur in Groningen.

Noorderzon 2015 | Teatro La Re-sentida - *La Imaginación del Futuro* (Santiago, Chili)

Het Grand Theatre is en was Noorderzons sterkste geestverwant in Groningen en voor Noorderzons ontwikkeling is makkelijke toegang tot een productiehuis met een kleine en een middenzaal, van groot belang. Er is gekozen om de organisaties strikt gescheiden te houden: het Grand Theatre moet goed op eigen benen kunnen staan, met een eigen 'gezicht'. Dus geenszins Noorderzon die het Grand vorm en inhoud geeft. Nee, terug naar waar onze innige relatie zich in betere tijden bevond rond 2012/2013, en daarop voortbordurende. Dat resulteert in twee belangrijke zaken: Noorderzon en het Grand Theatre kunnen 1 tot 5 gezamenlijke coproducties per jaar realiseren. Inclusief residenties door het jaar heen én de beste begeleiding en context voor makers die we bieden kunnen. Voor zowel het Grand Theatre als Noorderzon en makers; winst! Te beginnen met Noorderzon-residenties in 2016 in het Grand Theatre van Taoufiq Izeddiou (Marokko) in januari en Antoine Defoort (Frankrijk) in november.

Op een meer praktisch vlak hebben we elkaar ook genoeg te bieden: het Grand Theatre-publiek kan alvast – op bescheiden schaal – beter en meer kennismaken met het type internationaal werk wat Noorderzon programmeert, het Noorderzon-publiek leert het type werk kennen wat ook in het Grand Theatre te zien is. Zo verstevigen we elkaars positie. Judith Blankenberg (voorheen Festival De Keuze, Rotterdam) is aangetrokken als programmeur en ze zal Mark bij Noorderzon ondersteunen in scouten. Met de komst van Niek vom Bruch (voorheen Fonds Podiumkunsten) zien wij een gewaardeerde en bevlogen collega naar Groningen komen.

festivals binnen het festival

Naast het internationale hoofdprogramma, biedt Noorderzon een uitgebreid en uiterst divers aanbod, veelal gevat in festivals binnen het festival. We willen voor Noorderzon alle festivalelementen met evenveel zorg samenstellen. Dat betekent praktisch gezien bijvoorbeeld dat we de komende jaren nog meer aandacht aan onze horeca gaan besteden, aan serviceverlening en aan specifieke doelgroepenmarketing. Maar, het betekent ook dat we blijvend willen zorgen dat al die mini-festivals in Noorderzons programma, gelijk op kunnen gaan in ontwikkeling.

8

We werken sinds een aantal jaren met een gast-curatoren model, om te borgen dat we lokaal goed geworteld zijn, maar ook dat de verschillende onderdelen van hoge kwaliteit zijn. We onderscheiden de volgende elementen: literatuur, muziek, kinderprogramma, beeldende kunst, lokale initiatieven, wetenschappelijk en scholingsprogramma en maatschappelijk programma.

Al deze festivals binnen het festival hebben een eigen curator, maar vallen direct onder de artistieke verantwoordelijkheid van Noorderzon.

(internationale) muziekprogrammering

Het internationale muziekprogramma schurkt het dichtst tegen het hoofdprogramma van het festival aan en overlapt daarmee deels. Hoewel Noorderzon geen muziekfestival is, proberen we een programma aan te bieden dat qua profiel past binnen het experimentele en kunstzinnige karakter van het festival. Daarvoor werken we samen met programmeurs Peter Sikkema en Joey Ruchtie (Eurosonic Noorderslag, Oosterpoort e.a.).

Op het vrij toegankelijke Dok podium in het Noorderplantsoen speelden de afgelopen jaren voor een groot publiek spannende bands die er toe doen, zoals Jagwar Ma (Australië), HAIM (VS), Orlando Julius (Lagos) en Neneh Cherry & Rocketnumbernine (Zweden). Daarnaast is onze sfeervolle Spiegeltent jaarlijks het toneel voor een aantal intieme shows van bands als Sun Kil Moon (VS), Son Lux (VS), Sturgill Simpson (VS) en Daughter (GB). Allemaal artiesten die anders vrijwel niet in het noorden van het land te zien zijn. Daarmee is Noorderzon ook in het muziekprogramma signalerend en aanvullend op het (lokale) aanbod. Zowel op het gebied van popmuziek als op het gebied van nieuwe (en oude) muziek. Voor enkele concerten werken we in dit kader samen met voorheen Stichting Prime/Frits Selie. Zo presenteerden we afgelopen jaren de jonge honden van yMusic (VS), de legendarische oude rotten van Hilliard Ensemble (GB) en jonge Nederlandse experimentele componisten en musici als Aart Strootman, Maarten Vos en Greg Haines. In 2017-2020 willen we ook de samenwerking met November Music onderzoeken, de contacten zijn warm.

Daarna werken we samen met de lokale podia Vera en Simplon, die binnen Noorderzon in een container nieuw nationaal en internationaal talent presenteren. In eigen zaal wordt kwalitatief Noorderzon-programma gepresenteerd. Daarmee doet het internationale muziekfestival binnen de context van Noorderzon zeker niet onder voor het programma van vele festivals in Nederland die muziek als kernactiviteit hebben.

Voor ons lokale muziekprogramma werken we samen met lokale programmeurs en collectieven als Hielke Wenselaar, Marinke Kerkhoff, Wishfulmusic, muziekschool en conservatorium. Het lokale muziekprogramma is elfdaags en heeft twee vrij toegankelijke podia: podium op zuid en podium plataan. Daarnaast is er een kleiner, dagelijks guerrilla-programma.

9

literatuur en kinderprogramma

Voor ons literaire programma werken we samen met Stefan Nieuwenhuis, Buro05 en het Letterenfonds. Het literatuurprogramma vindt voor de helft plaats in een grotere speellocatie en voor de andere helft in kleine (laagdrempelige!) containers. Focus ligt vooral op spannende literaire vormen die goed passen in een live-omgeving.

In het kinderprogramma presenteren we een breed scala aan doe-dingen en voorstellingen. Bijna het gehele zuidelijke veld van ons terrein wordt speciaal ingericht voor kinderactiviteiten en voorstellingen overdag. Nieuwe initiatieven zijn onder andere onze samenwerking met de Kinderuniversiteit voor wetenschappelijke colleges. En, we merken dat er (naast de prachtige voorstellingen van o.a. Houten Huis en Tryater) weinig kindervoorstellingen worden gemaakt in onze buurt; daar willen we zelf met partners een initiërende rol in gaan spelen.

lokaal – beeldende kunst – sociaal – wetenschap – maatschappij – digital

Lokaal is – net zoals internationaal – geen discipline. Met lokaal programma doelen we op kleine tot middelgrote (gelegenheids-)initiatieven, geworteld in het Noorden, die baat hebben bij onze festivalcontext. Deze voorstellingen en projecten – circa 40 tot 50 per festival – programmeren wij zelf. Op kleine schaal initieert Noorderzon soms ook zelf, en soms betalen wij kleine coproductiebudgetten. Deze lokale en regionale dwarsdoorsnede geeft Noorderzon erg veel kleur en we zijn trots zo'n stevige regiofunctie te mogen vervullen.

Ook de beeldende kunst, het sociale, wetenschappelijke, maatschappelijke en digital programma, programmeren wij goeddeels zelf, in diepe samenwerking met partners. Voor beeldende kunst zijn de partners jonge kunstenaars te Groningen (zoals Michel Velt en Ida Buijs) en het Centrum Beeldende Kunst Groningen. Voor onze digital-art projecten delen we soms projecten met buurfestival Welcome to the Village (Leeuwarden) en werken we al jaren met jonge noordelijke collectieven als WERC en Visueel geweld.

De belangrijkste partners voor ons socio-maatschappelijke programma zijn mensen als Ritzo ten Cate (social engineer, innovator) en stichting MIES. Die laatste was – onder meer met een avond op Noorderzon – voorloper in het landelijke debat over het basisinkomen. Ons wetenschappelijke programma wordt samengesteld met partners veelal direct gelieerd aan de Rijksuniversiteit Groningen en Hanze Hogeschool, zoals Arts In Society, Studium Generale, Kinderuniversiteit en de Kunst, Cultuur & Media-opleiding.

innofest

In 2016 wordt tevens een start gemaakt met Innofest; een vierjarig samenwerkingsverband waarin wij onze noordelijke festivals om willen toveren tot laboratoria voor innovatie. Partners zijn Welcome to the Village, Into the Great Wide Open, Oerol, Noorderzon, Eurosonic Noorderslag, TT Assen, Paradigm en FestivalderAa. Op dit moment is Innofest nog in de opstartfase, maar is het basisidee in een gezamenlijk plan gevat en hebben de Noordelijke overheden het plan (financieel) omarmd als onderdeel van de Innovatieagenda.

specifiek jaren 2017 - 2020 - festivaledities no. 27, 28, 29 & 30.

Het belangrijkste voor ons zal komende jaren en festivaledities zijn om die constante, delicate balans tussen groots sociaal zomerfeest en kunstenfestival te bewaken. Die balans – waarin we als Noorderzon als duidelijk startpunt hebben dat beiden niet zonder elkaar kunnen – is wat ons festival een unieke en duurzame positie geeft. Onze publieke ruimte – of beter: alles buiten speellocaties – wordt steeds belangrijker, merken we. We willen als festival in omvang niet groeien, wel willen we in verdieping en betekenis groeien.

10

We zien dat we daarin nog wat te experimenteren hebben: we willen meer kleur en stem geven door middel van onze maatschappelijke en wetenschappelijke programma's, en we schuiven langzaam maar zeker op naar wat meer van deze programmering overdag of de vroege avond te presenteren. Onze eerste reeks college- en lezingenprogramma's onder de naam NoorderZomerSchool (2015) vond gretig aftrek en dat zetten we voort. Daarnaast gaan we actief op zoek naar ruimte voor maatschappelijk geëngageerde thema's, passend bij de veelkleurigheid in ons podiumkunstenprogramma. Een werktitel voor deze reeks is: *Difficult problems made easy by Noorderzon*. Van aardbeving tot privacy-problematiek.

Noorderzon 2014 | 600 HIGHWAYMEN - The Record (New York, VS)

In 2020 willen wij kunnen zeggen dat ons festival nog steeds in het – turbulente?- middelpunt van zijn eigen ontwikkeling staat. Dat we een relevante en persoonlijke stem in het artistieke landschap ter stede zijn en (ver) daarbuiten. Dat Noorderzon bekend staat om zijn naar buiten gerichte blik, met een avontuurlijk kernprogramma, off-programma én festival in al zijn elementen. Waar de professionele en beginnende bezoeker zich welkom voelt, in een onbekend, maar prikkelend en stimulerend programma.

Onze uitgangspunten voor deze jaren in wat feiten & cijfers zijn:

- ▶ 125.000 – 150.000 festivalbezoekers
- ▶ > 100 kernvoorstellingen
- ▶ 50.000 tickets – klein tot groot – verkocht
- ▶ gemiddelde bezettingsgraad locaties: 80-85%
- ▶ 20 – 25 hoofdgezelschappen interdisciplinair theater & dans
- ▶ 40 – 50 'lokale' initiatieven, projecten, voorstellingen
- ▶ 11 dagen kunst in openbare ruimte
- ▶ 11 dagen literaire activiteiten
- ▶ 11 dagen minifestival kindervoorstellingen en -activiteiten
- ▶ 11 dagen twee lokale muziekpodia
- ▶ 11 dagen één internationaal muziekpodium
- ▶ 5 – 10 dagen verdiepingsprogramma voor kinderen (colleges)
- ▶ 5 – 10 dagen verdiepingsprogramma voor volwassenen (colleges, lezingen)
- ▶ 5 – 10 dagen socio-maatschappelijk programma volwassenen

Noorderzon 2013 | De Suikerfabriek

3. BIJDRAGE AAN ONTWIKKELING VAN PODIUMKUNSTEN

VREEMDE EEND EN GIDSFESTIVAL

We voelen ons soms een wat vreemde eend in het Nederlandse festival- en podiumkunstenlandschap. En dat is een interessante positie! Noorderzon is daardoor vooral in de afgelopen jaren een gidsfestival geworden, op voor Noorderzon geheel eigen terreinen:

1. Het presenteren en (co)produceren van nieuw internationaal werk

Noorderzon presenteert en (co)produceert multidisciplinair, state of the art, internationaal werk dat elders in Nederland en Europa niet in een deze samenstelling te zien is. De tijd dat Noorderzon een tussenstop was voor een bezoek aan het grote festival in Edinburgh is voorbij. Honderden professionals komen vanuit de hele wereld (en vanuit Nederland!) speciaal voor Noorderzon naar Nederland of Europa. Een voorbeeld daarvan zijn de deelnemers aan de Director's Circle die hun miniconferentie met 25 Amerikaanse en (non)-Europese topprogrammeurs en -producenten met veel plezier op het informele Noorderzon organiseren. Dit maakt Noorderzon tot een almaar belangrijker wordende speler en ontmoetingsplek in het mondiale festivalcircuit.

2. Het creëren van een uitzonderlijke lage drempel

Waar internationale podiumkunsten in deze omvang normaal gesproken worden gepresenteerd in vrij traditionele setting aan een geoefend publiek, is dat bij Noorderzon heel anders. Dit is deels een reden voor vele professionals om Groningen te bezoeken. Er wordt nationaal en internationaal met verbazing gekeken (en wij blijven zelf ook steeds verbaasd!) over hoe dat zomerfeest en dat cutting edge programma samengaan en daar wordt inspiratie uitgehaald. De unieke combinatie van internationaal werk en een daarnaast regionale noordelijke inhoudelijke focus maakt dit verhaal nog sterker en completer. Onze inbreng is een vernieuwende kijk op publieksbereik en marketing, die elders navolging krijgt (zie ook hoofdstuk 5b).

3. Collectief en open werken

Noorderzon is zowel lokaal als nationaal onderdeel en deels voortrekker van informele netwerken. Wij staan als multidisciplinair festival midden in de sector en willen en kunnen niet anders dan collectief werken. Die collectiviteit kost soms veel tijd, maar dat is het zeker waard. Waar de openheid die daar mee gepaard gaat soms vanzelfsprekend lijkt, zien we dat deze manier van werken op vele plekken nog erg verfrissend kan zijn. Concurrentie wordt samenwerking.

Noorderzon 2014 | The Orwells (VS)

4. Oprekken van de grenzen van het festival

Noorderzon pioniert al jaren, op zoek naar de grenzen van het festival. Waar het festival steeds verder opschuift naar een integraal onderdeel van de maatschappij, ontstaan nieuwe mogelijkheden om podiumkunsten dichterbij het publiek te brengen. Noorderzon is al lang niet alleen meer een festival in een plantsoen, ook de reguliere theaters in Groningen zitten vol. En dat biedt mogelijkheden voor deze theaters om publiek op te leiden voor vormen die men niet gewend is, waardoor een duidelijker verhouding ontstaat tussen festivals en regulier programmerende instellingen. Waar festivals nog wel eens in de rol van marktverstoorders of publieksmachines worden geschoven, kan juist veel geleerd worden over het gedrag van het publiek.

casus, proeftuin en inspiratiebron

De bijdrage aan de ontwikkeling van de podiumkunsten zit hem (naast het aanbod) zowel internationaal, als nationaal als lokaal vooral in de geheel eigen vorm en setting waarbinnen het festival vernieuwend werk vertoont. Noorderzon is als festival daarbij – overigens samen met een handjevol collegafestivals – geen bedreiging voor bestaande structuren, maar juist een interessante casus, proeftuin en inspiratiebron waaruit veel kennis voortvloeit en in de komende jaren nog veel uit kan gaan voortvloeien voor onszelf, en voor de sector breed.

4. PLAATS IN HET VELD

ONDERSCHIEDEND – AANVULLEND - VERRASSEND?

Uiteraard hangt dit hoofdstuk heel erg samen met het voorgaande. Wij willen state of the art programmering zowel presenteren als op bescheiden schaal (co) produceren. Daarin besloten ligt al de wens tot een onderscheidend, eigenzinnig en soms zelfs compromisloos profiel. We zijn echter van mening dat dit profiel zich alleen daadwerkelijk kan onderscheiden, als dit zich op een logische wijze verhoudt tot het overige aanbod. Het programma van Noorderzon levert een waardevolle (internationale) aanvulling, zonder dat wij ons daarmee op een eiland willen plaatsen. Wij spelen liever een centrale rol in een open en wijd vertakt netwerk.

13

zielsverwanten

Ons programma met zijn duidelijke internationale signatuur verhoudt zich in Nederland ook als goede aanvulling op andere podiumkunstenfestivals met veelal een duidelijk ander profiel. We zien daarbij in festivals als SPRING en Holland Festival fijne artistieke zielsverwanten en geenszins concurrenten. Evenzo in internationaal opzicht voelen wij verwantschap met de partners in onze twee EU-netwerken NXTSTP en Create to Connect, met onze bevriende Europese festivals in Zürich, Hamburg en Berlijn en met bijvoorbeeld de producenten van Under the Radar in New York, die samen met ons de Director's Circle hosten.

culturele broeders en zusters

Onze samenwerkingen zijn voor een groot deel al in de voorgaande hoofdstukken benoemd. Noorderzon voelt zich zowel artistiek als socio-maatschappelijk en wetenschappelijk, verwant aan vele partners en partnerorganisaties om zich heen. Een aantal van onze specifieke programmaonderdelen, krijgen door de festivalcontext een verrassende wind in de zeilen, iets dat door gastprogrammeurs als zeer positief en waardevol wordt ervaren.

We zijn in een constant gesprek met onze 'omgeving'; om samen het beste te kunnen presenteren tijdens het festival. Geen samenwerking om het samenwerken – daar geloven we niet in – er moet van beide zijden een intrinsieke waarde gezien worden en een wil zijn om tot een next level te komen.

kloof dicht

Onze bezoekers vertellen ons wel dat ons publiek naast Noorderzon, slechts incidentele kunst- en cultuurbezoekers zijn. De 'schotten' tussen festival en meer reguliere theaters, lijken nog hard. Met onze diepere betrokkenheid bij het Grand Theatre de aankomende jaren en presentatie van een deel van ons programma in speellocaties als de Stadsschouwburg of de Oosterpoort, hopen we zoals gezegd deze kloof langzaam wat te dicht.

interessante ontwikkelingen in het noorden

In het noorden zien we een interessant artistiek klimaat ontstaan: we zijn al jaren (artistiek) bevriend met Guy Weizman die vanaf komend jaar Club Guy & Roni en het NNT gaat leiden. In de komende jaren zien we in het verlengde daarvan talloze mogelijkheden om internationaal werk en makers gezamenlijk door het jaar heen meer aandacht te kunnen geven.

Met het Grand Theatre blazen we onze actieve en artistieke dialoog nieuw leven in: het Grand moet zijn eigen profiel vormgeven en met de schetsen daarvan, zien we veel aanknopingspunten voor samenwerking. Bijvoorbeeld op het gebied van talentontwikkeling. Noorderzon is actief partner in Station Noord (talentontwikkelingsplan van culturele podiumkunstoporganisaties te Friesland, Groningen, Drenthe), waar het Grand Theatre een centrale coördinerende rol in krijgt. De voorgenomen talentenprogramma's van het Grand Theatre en Club Guy & Roni/NNT zijn daarnaast ook voor Noorderzon ideale opties om betrokken te blijven met nieuwe, jonge makers en talenten en om potentieel te scouten en te 'investeren'.

14

5. ONDERNEMERSCHAP

A. BEDRIJFSVOERING & FINANCIERING

kennis

noorderzon is een kleine zelfstandige en vrij jonge basisorganisatie, aangevuld met een schil van professionele ZZP'ers. We volgen het adagium 'educate yourself' en we proberen een zoveel mogelijk evaluerende en lerende organisatie te zijn, met voelsprietten op alle niveaus. Doordat de club klein is en de lijnen kort, komt de enorme lading aan informatie die met een festival gemoeid is, vaak snel op het juiste, operationele niveau terecht.

Festivalorganisaties worden tegenwoordig vaak aangehaald als een voorbeeld als het gaat over ondernemerschap. Waarschijnlijk vanwege de relatief lage vaste kosten en de zeer directe relatie tussen ingehuurde inzet en project. Maar een dergelijke kleine organisatie die in intensiteit oploopt, betekent ook veel werk. Voornamelijk de overdracht van kennis en informatie kost aardig wat tijd van de vaste kleine club, indien niet goed gestroomlijnd. We denken daar, met de diverse instrumenten, nu een goede vorm voor gevonden hebben. Wel merken we dat door onze toenemende relevantie – van EU-netwerken tot onze aanwezigheid bij diverse overleggen – we komende jaren iets ruimer in de ondersteunende 'jas' moeten gaan zitten.

Bestuur en directie hanteren de Code Cultural Governance voor het voeren van good governance over de stichting. Een aandachtspunt voor de samenstelling van het bestuur (bij het schema van aftreden) is de man/vrouw-verdeling, leeftijd en culturele diversiteit. Onze personeelssamenstelling, van vaste organisatie tot het leger vrijwilligers, is niet actief gericht op culturele diversiteit. Wij geloven echter dat door de scherpe wereldse signatuur van ons programma en onze op inclusie-gerichte missie en beleidslijnen, een ieder zich welkom voelt of kan voelen deel te nemen.

risico's

Festivals kennen maar een korte spanningsboog: als het in die festivaldagen niet lukt of niet gaat zoals je had verwacht, kan het niet meer worden rechtgetrokken. Dat is niet erg, dat hoort bij het type organisatie. Het betekent wel dat festivalorganisaties altijd onder een bepaalde mate van hoogspanning staan. Het betekent ook dat vanuit overheden, organisatie zelf en bestuur vaak een wens is om een bepaalde mate van 'veiligheid' te borgen. Met een verplichting van minimaal 50% eigen, deels variabele inkomsten, hoge (en terecht!) verwachtingen en verplichtingen en deels afhankelijkheid van bijvoorbeeld het weer, is er altijd een mate van ongemakkelijkheid. De financiering komt van verschillende plekken en is soms pas in een laat stadium zeker. Noorderzon heeft een streven geformuleerd om circa 10% van de exploitatie als algemene reserve te hebben en dat hebben we ongeveer op dit moment.

15

structurele subsidies

Door de subsidiesystematiek van uw fonds, is een structurele bijdrage van EUR 250.000 de maximale. Dat is te laag voor een festival van deze omvang; de gezamenlijke festivals lobbyen momenteel voor meer geld voor festivals in het Fonds Podiumkunsten, zodat deze plafonds omhoog kunnen. Sinds de cultuurnota 2013-2016 is daardoor de Gemeente Groningen onze grootste publieke financier. We voelen ons goed gewaardeerd in onze eigen stad en regio. Onze begroting is ruim boven de 2 miljoen. Dat betekent dat we naast de subsidies van drie overheden, boven 1 miljoen eigen inkomsten/niet publieke bijdrages dienen te matchen. De relatief bescheiden Europese subsidies dienen eveneens volledig gematched te worden en wisselen ieder jaar in hoogte.

balans in publieksinkomsten

We streven in komende jaren naar een stabilisatie van onze forse publieksinkomsten: we willen en kunnen niet meer groeien op het gebied van horeca-inkomsten en slechts heel bescheiden in ticketverkoop. We kunnen en willen letterlijk niet meer groeien in het Noorderplantsoen, het evenemententerrein wordt optimaal benut. Het aantal beschikbare speellocaties schommelt niet veel, tenzij voor artistieke of logistieke redenen. Op deze manier blijft ons inziens, ons artistieke feest in balans met het sociale feest.

eigen inkomsten - privaat

Relatief nieuw voor ons, zijn onze bewegingen in het private fondsen-netwerk. We merken dat deze fondsen gericht beleid voeren op geografische spreiding en focussen op sterk inhoudelijke aanvragers. Sinds een aantal jaren zijn de contacten met bijvoorbeeld Ammodo en Fonds21 erg goed. Wij zien in de komende jaren ook mogelijkheden bij overige landelijke fondsen.

Het onderdeel wat we graag wat in volume zouden zien toenemen, is onze sponsoropbrengsten. Noorderzons programma en profiel leent zich niet altijd zo goed voor geldelijke bedrijvenondersteuning, dit naast het feit dat het Noorden veel hoofdkantoren ontbeert en de sponsormarkt sowieso is ingestort voor dit segment. De sponsoring die Noorderzon nu ontvangt komt van bedrijven met een directe (product) relatie tot het festival. Doordat Noorderzon zich in de zomer afspeelt, zijn we een goede aanvulling op het reguliere theaterseizoen en voor veel leveranciers een welkome aanvulling in een wat stiller seizoen.

De goede deals die we krijgen door loyaal – maar niet naïef! – te zijn, zijn niet gekapitaliseerd in onze cijfers, maar vormen een belangrijke bijdrage aan het festival. In 2017-2020 willen wij graag – als de economische situatie het toelaat – een aantal nieuwe sponsors aan ons binden: veel jonge IT-bedrijven in Groningen passen goed bij ons profiel. Daarbij is het voor Noorderzon van groot belang dat er ook meer lucht komt in de financiële positie van partnerpodia en andere collega's (bijvoorbeeld het Grand Theatre).

We zien de afgelopen jaren dat de collectieve visie op het verwerven van private financiering verandert naar: 'alleen ga je harder, samen kom je verder. Inmiddels is Noorderzon mede-initiatiefnemer van CultuurPaktNoord, een gezamenlijk initiatief van Noordelijke instellingen om collectief bedrijven en particulieren te interesseren voor de geefwet. In februari 2016 gaat dit platform van start. Noorderzon is eveneens onderdeel van de koplopersgroep omtrent het oprichten van een Noordelijk Cultuurfonds. Een initiatief van VNO-NCW Noord om het Noordelijk bedrijfsleven een (revolving) fund te laten op- en inrichten ter bevordering van kunst & cultuur in Noord Nederland. Met collega's als Eurosonic Noorderslag, is er actieve uitwisseling over hoe (lokale) bedrijven aan ons te binden. In 2017-2020 hopen we dit samen meer vorm te kunnen geven.

16

inhoudelijke efficiency

Ook het eerder aangehaalde delen van (kosten van) makers en gezelschappen in diverse netwerken zorgt voor een uiterst efficiënt systeem. De beide EU-netwerken kennen in basis dezelfde werking: als festival alleen zouden we de armslag voor (co)productie of presentatie niet hebben; door het netwerk en commitment van partners, wel.

800 vrijwilligers

Ons 'leger' van 800 vrijwilligers levert tenslotte niet alleen een ongelooflijk goede en onmisbare basis onder ons festival, maar ook meer dan 30.000 uren vrijwilligerswerk. Sociaal ondernemerschap in optima forma!

B. PUBLIEKS BENADERING

laagdrempeligheid en inclusie

Bij een almaar ambitieuzer wordend hoofdprogramma hoort een publieksbenadering gericht op blijvende en toenemende laagdrempeligheid en inclusie. Wij zien Noorderzon als een schil waarbinnen van alles mogelijk is, als het publiek ons maar blijft volgen. Dat is ons tot nu toe gelukt door de intelligentie en gretigheid van de bezoeker niet te onderschatten. Ons uitgangspunt is en blijft; in de juiste context wil vrijwel iedereen in aanraking komen met nieuwe en ander zienswijzen.

groot loyaal en divers publiek

Noorderzon trekt jaarlijks tussen de 135.000 en 150.000 bezoekers naar het vrij toegankelijke festivalcentrum in het Noorderplantsoen en naar de vele Downtown-locaties. Wij verkopen ongeveer 50.000 tickets. Uit publieksonderzoek blijkt dat bijna 80% van alle bezoekers een kunstzinnige ervaring heeft door het bezoeken van een betaalde of vrij toegankelijke voorstelling of het ervaren van de ingrepen in de publieke ruimte van het festivalterrein. Al jaren focussen wij niet op het trekken van veel meer publiek naar het festival als geheel, maar juist wel op het verdiepen van de relatie met de vele loyale, nieuwsgierige bezoekers die van overal in het land (en het buitenland) al naar het festival komen.

Uit onderzoek blijkt dat er elk jaar ongeveer 8% nieuw publiek bij komt en dat 75% van de bezoekers het festival al meer dan drie keer heeft bezocht, 17% bezocht het festival twee of drie keer. Dat duidt zowel op continue, gezonde vernieuwing van het publiek als op grote loyaliteit. Een prachtig uitgangspunt voor de komende jaren.

het aanwakken van avontuurlijkheid

Noorderzon heeft door de jaren heen in feite een eigen curriculum ontwikkeld, waarbinnen vertrouwen en loyaliteit worden opgebouwd. Als kind (4+) maak je kennis met het festival door deel te nemen aan de vele activiteiten voor jonge gasten (per jaar meer dan 6.000 verkochte ticketjes). Hoe ouder je wordt, hoe meer mogelijkheden. Vele voorstellingen in het hoofdprogramma zijn dusdanig interdisciplinair en van deze tijd dat ze zonder meer aansluiten bij de beleavingswereld van jongeren. De voor deze groepen beladen termen als 'theater', 'kunst' en 'dans' doen er niet meer toe. Noorderzon is zelf het 'genre' of 'keurmerk' geworden.

Noorderzon-bezoekers zijn opgegroeid en meegegroeid met het festival en het vertrouwen dat daarmee wordt opgebouwd vertaalt zich in avontuurlijkheid en experiment. Dit blijkt ook uit de blijvend hoge gemiddelde bezettingsgraad van het internationale hoofdprogramma; 85% of hoger. De bezoeker is doorgaans vooral ook erg tevreden en geeft het festival in de afgelopen jaren klinkende, gemiddelde rapportcijfers tussen 7,6 - 7,9.

atypisch publiek op zoek naar experiment

Het blijkt dat het publiek naast nieuwsgierig ook atypisch is. Voorstellingen van – in Nederland – vaak onbekende makers worden bezocht door grote hoeveelheden getrainde, maar vooral ook ongetrainde kijkers. Bijna 20% van de bezoekers van Noorderzon bezoekt door het jaar heen vrijwel geen andere culturele activiteiten en ongeveer 70% doet dat slechts één of twee keer per maand. Dat betekent dat Noorderzon juist ook voor de niet-heavy users van cultuur een ijkpunt is. Daarbij komt ook nog dat het publiek – met gemiddeld 39 jaar, waarin kinderen niet zijn meegenomen – aanmerkelijk jonger is dan het reguliere theaterpubliek, zowel in de stad Groningen, als in de rest van Nederland.

Noorderzon 2013 | Miss Revolutionary Idol Berserker - Ms. Berserker Atttttttacks!!! (Tokio, Japan)

totale toegankelijkheid

De sterke band met het publiek is tot stand gekomen door een niet aflatende zoektocht naar totale toegankelijkheid, waarbij naast een vernieuwende marketingmix ook een uitgebalanceerde combinatie van de sfeer op het idyllische festivalterrein en de aanwezigheid van goed eten en drinken van groot belang zijn. Een vriendelijk prijsbeleid is essentieel. Voorstellingsprijzen zijn gevarieerd en relatief laag; tussen 1 euro en een maximumprijs van 17,50 euro. Dit maakt de instap laag en herhalingsbezoek aantrekkelijk.

Noorderzon ontwikkelt zich daarnaast elk jaar dankbaar verder op het gebied van toegankelijkheid voor minder-validen (onder andere in samenwerking met festival 5D in Amsterdam en Clubhuis voor Doven in Groningen). In de komende jaren proberen wij het festival steeds meer te ontsluiten voor deze en andere nieuwe groepen die buiten de boot vallen.

verdieping en verleiding door maatwerk

De marketingcampagne van Noorderzon staat in het teken van het bieden van service en verdieping. Wij zorgen dat de bestaande bezoeker voldoende op maat geïnformeerd en geactiveerd wordt om de voor hem of haar juiste voorstelling te bezoeken en wij proberen de latent geïnteresseerde bezoeker te verleiden om ook (eens) een gok te nemen.

Uitgangspunt voor verdieping is het toelichten van programmatische keuzes en het dichten van de afstand tussen publiek en artiest. Dit doen wij bijvoorbeeld door middel van persoonlijke toelichtingsvideo's van programmeur Mark Yeoman en onze gastprogrammeurs, verdiepende interviews en openbare gesprekken achter de schermen met artiesten door journalisten Robbert van Heuven (Trouw, Theatermaker), Joost Ramaer (NRC, Theaterkrant) en de redactie van Noorderzon Radio.

Wij geloven in persoonlijk contact. Daarom werd de 'help mij kiezen'-campagne bedacht. Een campagne die in het teken staat van het de bezoeker zo makkelijk mogelijk maken om vragen te stellen over het omvangrijke programma. Honderden mensen vragen ons om tips via e-mail en via een live-chatfunctie op de website. Inhoudelijk goed ingevoerde medewerkers zijn van groot belang voor serviceverlening. Daarom verzorgt Noorderzon de gehele kaartverkoop en serviceverlening zelf.

Uiteraard zijn deze verdiepingcampagnes aanvullend op de marketingmiddelen die op grotere schaal worden ingezet, zoals het programmaboekje (25.000 exemplaren), de website (1,1 miljoen pageviews), advertenties, postercampagnes en social media als Twitter (9.300 volgers), Facebook (21.250 volgers) en sinds kort Instagram (700 volgers). Noorderzon vergaart daarnaast veel kwalitatieve landelijke, maar vooral ook veel noordelijke media-aandacht.

duurzaamheid en innovatie

Duurzaamheid is een belangrijke rode draad in (de organisatie van) het festival. Dat betreft duurzaamheid in alle verschijningsvormen. In het 'groener' maken van het festival door een beleid te voeren gericht op besparing en groenere productiemethoden. Het bewust maken van het publiek is hier een belangrijk onderdeel van. In 2015 werd Noorderzon (voor de zesde keer) hiervoor beloond met het duurzaamheidskeurmerk Green Key, niveau goud.

Hoewel het festival elf dagen duurt, is Noorderzon eigenlijk het hele jaar present. Vanwege het maatschappelijke karakter van het festival wordt de organisatie meer en meer gevraagd deel te nemen aan (regionale en landelijke) toekomstgesprekken die over veel meer gaan dan alleen kunst.

Noorderzon praat door het jaar heen mee over innovatie op het gebied van stadsontwikkeling, werkgelegenheid, educatie, duurzaamheid, vrijwilligersbeleid, toerisme, ondernemersklimaat etc. Dit in combinatie met steeds meer ruimte voor maatschappelijk debat en innovatie (bijvoorbeeld Innofest) op Noorderzon, maakt het dat Noorderzon veel meer is geworden dan alleen een kunstenfestival in de zomer.

...niet minder belangrijk dan kerstmis

Noorderzon is een integraal onderdeel geworden van het jaar in Groningen en plaatst daarmee kunst midden in de samenleving. Het festival is een hoogtepunt waar het leven in stad en regio op wordt afgestemd, voor velen niet minder belangrijk dan bijvoorbeeld kerstmis. Een eervolle positie!

Festivals doen daarmee waar vele culturele instellingen van dromen; ze zijn of worden de samenleving. De komende jaren blijft Noorderzon inzetten op het vasthouden van zijn avontuurlijke, loyale publiek van professionals tot de non-heavy users. We zetten steviger in op een aanvullend, socio-maatschappelijk programma en de inrichting van onze 'publieke' ruimte om zowel ons jonge als meer volwassen publiek beter te kunnen bedienen. Daarmee groeien we licht in kaartverkoop, en verdiepen we ons maatwerk voor verschillende doelgroepen zoals: kinderen, ouderen, internationale studenten en bezoekers van niet-Nederlandse afkomst.

19

6. SPREIDING EN OMGEVING

VERLICHTING EN TROTS

De provincie Groningen telt zo'n half miljoen inwoners, de stad 200.000, de drie Noordelijke provincies samen zo'n 1,5 miljoen. Deze drie provincies kennen de laagste bevolkingsdichtheid per m2 en beslaan 25% van de oppervlakte van Nederland. Deze bevolkingsdichtheid of: armheid? – heeft natuurlijk zijn weerslag op onze woon- en werkomgeving. We kennen een aantal 'spannende' dossiers in het Noorden; van krimp tot gaswinning en aardbevingsproblematiek, tot concentratie van studenten en concentratie (van culturele infrastructuur) in stedelijk gebied.

We merken dat de trots op bepaalde voorzieningen en positieve gebeurtenissen, zoals festivals als Eurosonic Noorderslag en Noorderzon als belangrijk worden ervaren in de positionering van het Noorden. Ofwel: dominantie van problematiek, vraagt om verlichting en trots op zaken die wel goed gaan. Festivals als Noorderzon, kunnen bijdrages leveren – en doen dat ook! – door als platform te dienen waar politiek en publiek elkaar vinden.

internationaal en regio-overstijgend karakter

Opvallend is ook het internationale karakter van de festivals en instellingen in Groningen. Wij hebben allemaal ons eigen middelpunt gecreëerd waarbij onze eigen omgeving ons centrum is en ons speelveld zich inhoudelijk blijkbaar collectief meer verhoudt tot de rest van de wereld dan tot bijvoorbeeld de randstad. De afstand tot die randstad en de rest van het land zal ook een reden zijn waarom er zoveel sterke regio-overstijgende festivals in het noorden zijn. De festivalvorm leent zich uitstekend voor incidenteel bezoek van een stad of regio.

Tenslotte waren we erg trots op de benoeming van buurstad Leeuwarden als Culturele Hoofdstad van Europa in 2018. Wij hebben in goed gesprek met de organisatie afgesproken dat Leeuwarden 2018 lopende initiatieven in de directe omgeving van harte ondersteunt en opneemt in zijn jaarkalender. De gesprekken over eventuele extra initiatieven, die specifiek passen Noorderzon, zijn gaande.

We merken dat er ook bestuurlijk steeds meer noodzaak (en plezier!) wordt gezien om structureel samen op te trekken, ook op cultureel gebied.

7. (CO)PRODUCTIE BIJDRAGE

ESSENTIEEL VOOR INTERNATIONALE POSITIE NOORDERZON

Wij zijn ook betrokken – op een bij ons passende schaal – bij de (co)productie van internationale voorstellingen. Dat kan een extra financiële tegemoetkoming zijn in de vorm van een financiële ondersteuning in combinatie met een presentatie-honorarium. Dat wij als podium dit in een vroeg stadium toe zeggen, is van cruciaal belang voor makers. Het kan ook zijn dat we een residentie en of montageperiode in Groningen mogelijk maken. Zo wordt Groningen een aantrekkelijke plek voor makers, waar ook nieuw werk ontwikkeld kan worden. En ook kan worden getest, in de vorm van een work-in-progress. Voor een groot en divers festivalpubliek.

In de periode 2008-2015 (co)produceerden en presenteerden wij onder meer nieuw werk van uiterst interessante nieuwe makers (en inmiddels grote namen!) als: Fernando Rubio (Argentinië, ook residentie), Dayna Hanson (VS, ook residentie), Gob Squad (Duitsland/GB), Kid Koala (Canada), Kornél Mundruczó (Hongarije), Antoine Defoort & Halory Goerger (Frankrijk, België), Chelfitsch/Toshiki Okada (Japan, ook residentie), Nature Theater of Oklahoma (VS, ook residentie), Lola Arias (Argentinië), Maria Jerez (Spanje), Claudio Stellato (Italië/België), Phantom Limb Company (VS, ook residentie), BERLIN (België), Ula Sickle (België), Lundahl & Seidl (Zweden), Stalker Theatre (Australië, ook residentie), Brokentaklers (Ierland, ook residentie) en Quarantine (GB, ook residentie).

In 2016 zijn in elk geval Taoufiq Izeddiou (Marokko/Frankrijk) en Antoine Defoort (Frankrijk) te gast bij Noorderzon voor een residentie in het Grand Theatre.

Veel van bovenstaande voorstellingen hebben sindsdien uitgebreid internationaal getoerd. En nemen een 'vleugje' Groningen mee in hun werk. Deels komen deze (co)producties tot stand in het kader van de Europese netwerken NXTSTP en Create to Connect en/of in samenwerking met het Ammodo Fonds.

waarom (co)produceren?

Een van de belangrijkste doelen van Noorderzon is om voorloper te kunnen blijven in deze snel veranderende en ook concurrentie-gerichte, internationale festivalcontext. Om vernieuwend te zijn, om edgy te zijn en de bezoekers (ook professioneel) alle jaren weer te verbazen. Maar ook om die logische aanvulling op het ons omringende aanbod te kunnen zijn, op een niet-concurrerende wijze, maar om publiek zo goed en breed mogelijk te kunnen bedienen. Om dat profiel te kunnen behouden hebben wij uiteraard elk jaar krenten uit de pap nodig in de context van het gehele festivalprogramma. Elk festivaljaar heeft zijn 'kersen op de taart': voorstellingen die een artistiek stempel drukken op het gehele festival. En de periodes daarna. Vaak zijn dit de internationale (co)producties en de bijbehorende presentaties van deze artiesten.

Noorderzon programmeert grotendeels werk *pre-festivalmarket*, werk wat zichzelf nog moet bewijzen, wat ondersteuning van een aantal (internationale) festivals en of podia nodig heeft. Zo blijven we als festival relevant voor professionals, voor artiesten zelf en voor ons publiek. Het mogelijk maken dat producties überhaupt gemaakt kunnen worden is een belangrijke factor in die relevantie. Hoe relatief bescheiden onze (co)producerende activiteiten ook zijn, ze zijn uiterst belangrijk voor het (internationale) profiel van Noorderzon en voor de artistieke praktijk van vele internationale kunstenaars.

ervaring

We hebben inmiddels een flink aantal jaren ervaring met het (co)produceren of produceren van lokale en internationale projecten, zoals ook blijkt uit voorgaande hoofdstukken.

Het werk wat wij presenteren bevindt zich vaak aan de rafelranden van een culturele infrastructuur; onafhankelijke makers of makers die op eigen benen willen staan los van een structuur. Ons festival met zijn avontuurlijke, maar zeer loyale en grote publiek, biedt een uitgelezen kans en context voor makers om veilig een bepaalde stap uit te proberen.

Noorderzon heeft in zijn eigen organisatie met artistiek directeur Mark Yeoman (oud-maker) en programma coördinator en producent Henk Bothof, voldoende kennis in huis om makers en of gezelschappen te begeleiden. De afgelopen jaren hebben we grote projecten als *The Record* van 600 HIGHWAYMEN (met 45 lokale amateuracteurs, drie maanden repetities en selecties) tot Fernando Rubio's *Alles aan mijn zijde* (korte voorstelling op zes bedden drijvend in het water) met succes geproduceerd. Maar we maakten ook kleinere voorstellingen mogelijk waarvoor een residentieperiode, het beschikbaar stellen van materieel, accommodatie, repetitieruimte en later in het proces, speellocatie volstond.

Noorderzon 2013 | L'Amicale de Production - France Distraction (Lille, Frankrijk)

infrastructuur in groningen

Daarnaast heeft Noorderzon een groot web aan relevante partners, faciliterende medewerkers, materieel en middelen, om zich heen gespannen. Het (co)produceren in Groningen is ineens weer veel aantrekkelijker geworden met de heropening en hernieuwing van het Grand Theatre. Deze prachtige locatie is een droom voor vele artiesten en een duurzame samenwerking tussen een (co)producerend festival en een productiehuis met zulke faciliteiten is absoluut van grote internationale meerwaarde voor het kunnen aantrekken van kwalitatief uitstekende makers. Ook zijn wij van zins het kleine theater bij ons eigen kantoorpand (het VRIJDAG theater) door het jaar heen meer voor (co) productie-doeleinden in te zetten.

22

het verschil maken

De budgetten die Noorderzon hiervoor beschikbaar heeft en hopelijk blijft houden, maken van ons geen producerend festival, maar geven ons juist een sterke positie als (co) producerend partner in vele verschillende projecten. Wij kunnen nooit in eenzaamheid of isolement produceren. Het is voor ons ook nuttiger om het verschil te kunnen maken voor een groter aantal makers in plaats van een enkele artiest. Dat maakt ons signatuur steviger.

Op dit moment 'knopen' we diverse, relatief kleine budgetten aan elkaar, om in bepaalde (co)producties en of ontwikkelingstrajecten te kunnen participeren. Dat betreft onder meer matchingsbijdragen vanuit NXTSTP, Create to Connect en Ammodo. Al deze bijdragen zijn slechts voor een deel van de komende periode toegezegd. Een (co)productie bijdrage vanuit het Fonds Podiumkunsten zou de broodnodige lucht geven en zou overige partners kunnen overreden om ons ook te steunen.

Een substantieel (co)productiebudget stelt ons in staat in de komende periode per jaar, tussen de 3 en 8 projecten te kunnen ondersteunen, stimuleren en volgen met een (co)productionele bijdrage. Onze (co)productionele armslag geeft ons de mogelijkheid een gesprek met makers op andere wijze te voeren – we kunnen langere lijnen opwerpen. We kunnen interessante makers helpen in hun ontwikkeling en ze daarmee directer aan ons binden.

En armslag zorgt dat we een relevante positie in de *ratrace* voor internationalisering kunnen blijven bekleden, doordat we veel eerder in een gesprek met makers of partners 'ja' tegen een bepaalde ontwikkeling kunnen zeggen. We willen dus niet per se groeien in aantallen (co)producties en of ontwikkelingsprojecten, maar wij willen onze rol en positie kunnen behouden en wat verstevigen.

8. KORTE TOELICHTING OP BEGROTING

ALGEMEEN

Aan de baten- als de lastenzijde wordt niets gekapitaliseerd, zoals inzet vrijwilligers noch sponsoring in natura of vrijkaarten. In de gemeentelijke- en provinciale aanvragen mogen subsidies niet geïndexeerd worden; zo is dit dan ook opgenomen in deze begroting.

realisatie & begroting, subsidies en toelichting beheerslasten

baten - eigen inkomsten: Onze grootste eigen inkomstenposten worden relatief conservatief begroot, met name de horeca-opbrengsten. De kaartverkoop laten we iets stijgen door aanbod van meer maatschappelijk programma. De private fondsbijdrages zijn allen incidenteel. We vinden het wel reëel om te begroten op een standaard maar bescheiden private fondsbijdrage. Onze deelname in CultuurPaktNoord en het op te richten Noordelijk Cultuurfonds doen ons aannemen dat zowel de particuliere als de bedrijvengiften zullen toenemen. De inkomsten uit bedrijfsarrangementen en sponsoring laten we iets stijgen.

publieke subsidies & bijdrages: Noorderzon ontvangt in het kader van de cultuurnota's 2013-2016 van zowel de Gemeente en de Provincie Groningen een structurele bijdrage, van uw Fonds voor 2 x 2 jaar. Daarnaast ontvangt Noorderzon uit twee vijfjarige EU-netwerken matchingsbijdragen; *NXTSTP* strijkt t/m editie 2017, *Create to Connect* t/m editie 2018. Bij de Gemeente Groningen is dezelfde subsidiebijdrage aangevraagd, bij de Provincie een verhoging. Eind mei / juni worden de adviezen van de Kunstraad verwacht, in het vierde kwartaal van 2016 worden toekenningen en afwijzingen verzonden. Voor beiden overheden geldt dat men in kadernota's aangeeft te willen blijven investeren in kunst en cultuur, maar eventuele bezuinigingstaken nog niet helder zijn. Het budget voor festivals bij uw Fonds is relatief klein, gezien het potentieel aantal aanvragers. De Europese matchingsubsidies zullen gaandeweg dit jaar worden afgewogen om te bepalen of er een nieuwe aanvraag wordt ingediend. Al deze publieke inkomsten zijn dus nog een aantal maanden onzeker en staan natuurlijk onder druk door de hoeveelheid aanvragers.

23

activiteitenlasten

materieel: Omdat de horecabaten relatief conservatief worden begroot, worden ook de horeca inkopen wat conservatiever begroot. In deze post alle productiekosten – van huur en bouw en runnen van meer dan 15 (tijdelijke) podia en tribunehuur tot aanleg waterleiding-netwerk –, alle accommodatie-, reis- en transportkosten artiesten, (inhuur) audio, licht en AV, infrastructurele aanleg in plantsoen en downtown, verzekeringskosten etc.

personeel: uw handboek schrijft voor dat onder deze post alle kosten gemoeid met uitkopen en honoraria van artiesten moeten worden opgenomen. Daarnaast hierin opgenomen: kosten voor inhuur security (> EUR 55.000), voor inhuur EHBO en ambulante personeel, alle producenten, festivalcrew etc. We laten deze post wat toenemen ten behoeve van meer uren voor marketing en productionele assistent functies.

beheerslasten

We zien onze beheerslasten nog steeds als in goede verhouding met onze activiteitenlasten, ook al laten we uren voor de programma producent wel wat toenemen: de grootste kostenposten van mens & materieel zijn allen direct festival gerelateerd. In januari 2015 is Noorderzon verhuisd. We huren in een voormalig theater (tevens voorstellingslocatie tijdens festival) kantoorruimtes. Doordat we facilitaire voorzieningen delen en het pand studio's en kleine theaterzalen heeft, zijn onze kosten gelijk maar onze mogelijkheden verruimd.

stichting noorderzon groningen | organisator van noorderzon performing arts festival groningen,
uitgangspunten 2017-2020 | postbus 1736, 9701 BS groningen | januari 2016